

Val Darrere de nosaltres, a l'altra banda del riu i entre la frondosa vegetació, es troba el Molí de Piedra o del Primero, format per dos edificis, amb estàncies dedicades a la producció i domèstiques. Cal dir que les restes situades junt al sender no són del molí sinó previsiblement d'una infraestructura annexa.

Les primeres referències daten de 1820, baix la propietat del matrimoni Calatayud Soler. En 1891, els hereus el van cedir a Joaquín Verdú com a compensació de deutes pendents. Un any després, la propietat va recaure en mans dels Piedra, cognom que va servir per a batejar el molí, i que la mantindrien fins el 1927, quan va ser desmantellat. En 1932, Joaquín Molina i Vicente Ribera, conegut com El Primero, adquiriren el molí, que passaria a rebre aquest malnom.

L'aigua procedia d'un assut situat uns 300 metres més amunt, on es desviava fins al cup del molí, la disposició del qual, uns 40 centímetres elevat sobre el sòl, podria indicar que el molí no només va ser fariner, sinó també paperer i tal volta, tèxtil.

Encara romanen les bases d'un pont de ferro desmantellat en la postguerra i la mola, que actualment serveix d'adorn frontal d'una font ubicada al seu interior.

ELS NOMS DELS MOLINS

La importància de la denominació de cada molí resideix en la rellevància històrica com a font oral per al seu coneixement, ja que actualment la major part d'ells són coneguts pel nom, cognom o malnom del seu últim propietari o d'aquell que fou més transcendental en la història del molí, bé pels anys que va estar baix la seua titularitat o per la importància que va adquirir durant la seua propietat.

Eng MOLINO DE PIEDRA O DEL PRIMERO

Detrás de nosotros, a la otra banda del río y entre la frondosa vegetación, se encuentra el Molino de Piedra o del Primero, formado por dos edificios, con estancias dedicadas a la producción y domésticas. Hay que decir que los restos situados junto al sendero no son del molino sino previsiblemente de una infraestructura anexa.

Las primeras referencias datan de 1820, bajo la propiedad del matrimonio Calatayud Soler. En 1891, los herederos lo cedieron a Joaquín Verdú como compensación de las deudas pendientes. Un año después, la propiedad recayó en manos de la familia Piedra, apellido que sirvió para bautizar el molino, y que la mantendría hasta 1927, cuando fue desmantelado. En 1932, Joaquín Molina y Vicente Ribera, conocido como El Primero, adquirieron el molino, que pasaría a recibir este nombre.

El agua procedía de un azud situado unos 300 metros más arriba, donde se desviaba hasta el cubo del molino, la disposición del cual, unos 40 centímetros elevado sobre el suelo, indicaría que el molino no solo fue harinero, sino también papelero y tal vez, textil.

Todavía perduran las bases de un puente de hierro desmantelado en la postguerra y la muela, que actualmente sirve de adorno frontal de una fuente ubicada en su interior.

LOS NOMBRES DE LOS MOLINOS

La importancia de la denominación de cada molino reside en la relevancia histórica como fuente oral para su conocimiento, puesto que actualmente la mayor parte de ellos son conocidos por el nombre, apellido o apodo de su último propietario o de aquel que fue más trascendental en la historia del molino, ya sea por los años que estuvo bajo su titularidad o por la importancia que adquirió durante su propiedad.

Eng PIEDRA OR PRIMERO MILL

Behind us, on the other side of the river and among dense vegetation, Piedra or Primero Mill is located. It had two buildings with production and domestic spaces. It should be said that the rests next to the path are not from the mill but predictably from a facility linked to it.

The first references come from 1820, under the property of Calatayud Soler couple. In 1891, heirs transferred the mill to Joaquín Verdú as a debt compensation. A year later, the property was owned by Piedra family, a surname that gave a name to the mill. They would keep the mill in their hands until 1927, when it was shut down. In 1932, Joaquín Molina and Vicente Ribera, known as El Primero, bought the mill, which will be known with this nickname.

Water came from a diversion dam located 300 metres up the river, from where it was directed to the mill bucket, which is 40 centimetres over the floor. That would mean that the mill was not only devoted to flour production, but also to paper and, maybe, textile.

There are still some bases of an iron bridge dismantled in the Spanish postwar and a millstone, which is currently a front ornament of a fountain located into the mill.

THE NAME OF THE MILLS

The importance of the mill names lies in the historical relevance as an oral source for their knowledge, due to the fact that most of them are currently known by the name, surname or nickname of the last owner or the one that was the most significant in the mill history, which would be explained by the years the mill was under his or her ownership or the importance the mill had during his or her possession.

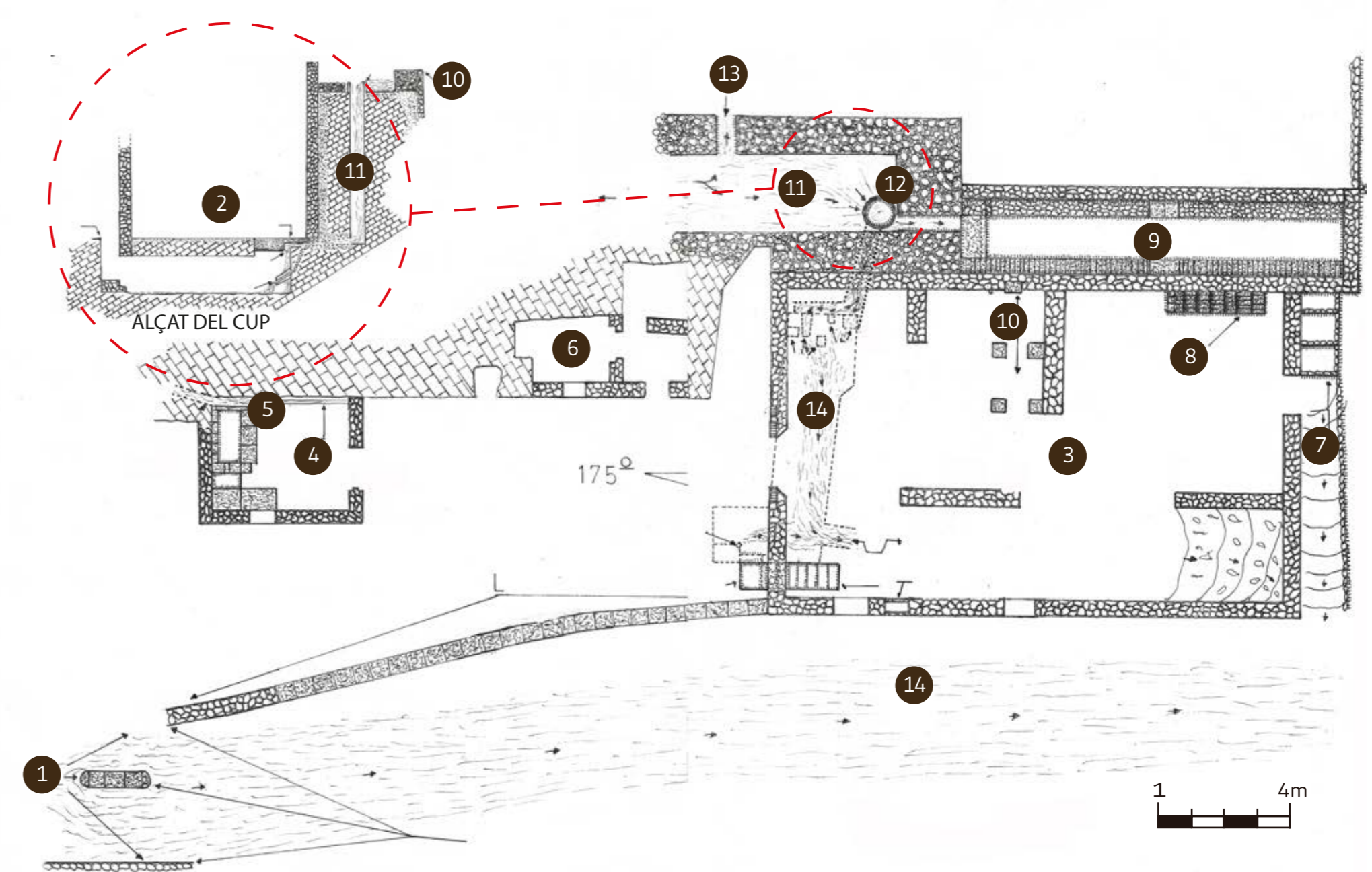
El molí
del Primero

track ruta

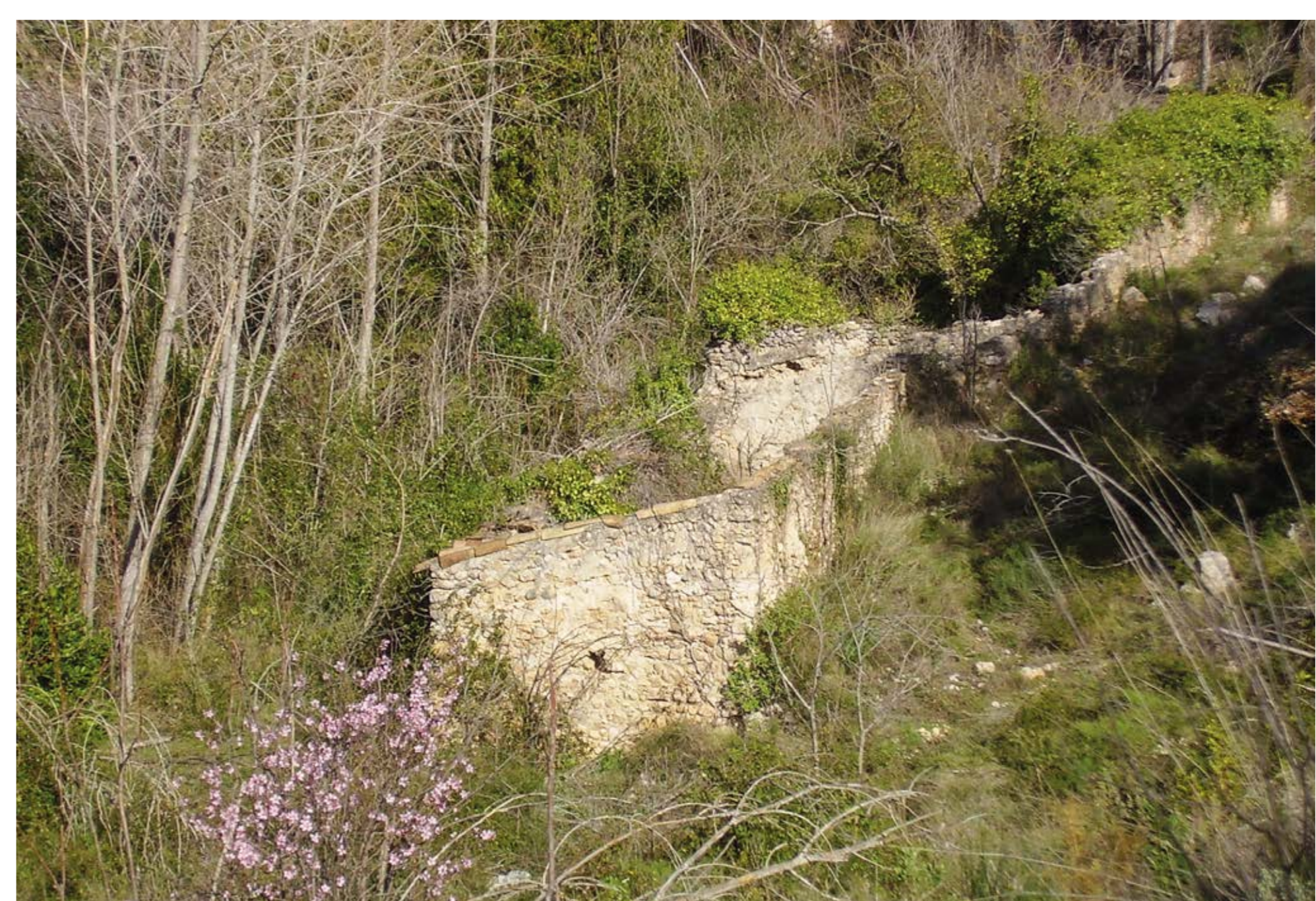
Plànol digitalitzat
Plano digitalizado
Panoramic views

* Planta i estudi del molí: Manolo Albuixech

1. Pilar central del desaparegut pont de ferro d'accés al molí
2. Porta d'accés al molí
3. Molí
4. Caseta del llavador i font del molí
5. Font i llavador, on es conserva la mola del molí
6. Dependències de servei, habitacle excavat en la roca
7. Porta d'accés al riu, i a la zona alta de la bassa i la séquia
8. Escala d'accés al segon pis i a la roda hidràulica

9. Caixa de la roda hidràulica (desapareguda)
10. Possible eix de transmissió de la roda hidràulica a la maquinària de molí
11. Bassa del molí
12. Cup
13. Desaignes de la bassa
14. Cacaou o desaignes del molí
15. Barranc de la Fos

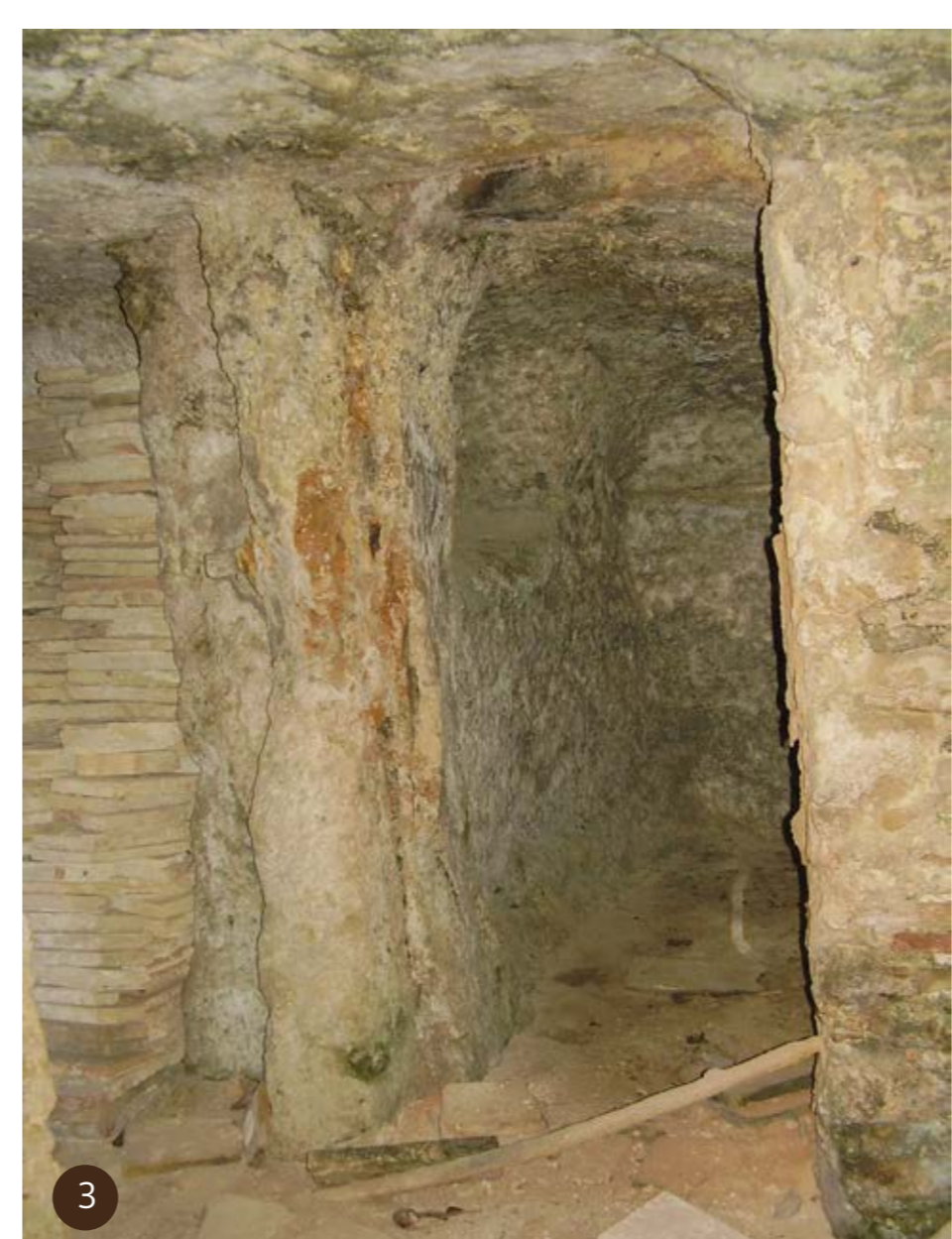
El molí en l'actualitat [Foto Manolo Albuixech]

Assut del molí [Foto Manolo Albuixech]

2

3

5